אמרי נועם

חיי שרה

שבת שלום!

כ״ז בחשון | תשפ״ז | 7 בנובמבר

רוצה לקבל את העלון בדואר אלקטרוני?

זמני השבת

עיר	הדלקת נרות 06.11	צאת שבת 07.11
ירושלים	16:05	17:23
תל אביב	16:26	17:24
חיפה	16:14	17:22

לפי השעה המקומית בישראל

מאור פנים חשוב ממתנות

הרב ראובן קוקלין

דאגה לזולת מתחילה בתשומת לב לרגשותיו.

אליעזר מבקש מהקב״ה לסייע לו למצוא אישה ליצחק, וקובע סימן: הנערה אשר לבקשתו לשתות תשיב: ״שתה וגם גמליך אשקה״, היא המיועדת לבנו של אברהם (בראשית כד, יד).

אולם כשקוראים בעיון את המשך הפסוקים, מתעוררת שאלה: האם רבקה מילאה את התנאי במלואו? בתשובה לבקשת אליעזר היא אמרה רק: ״שתה אדוני״. על הגמלים דיברה רק לאחר שסיים לשתות. לכאורה, הדברים לא התרחשו בדיוק כפי שביקש. מדוע אפוא ראה בה אליעזר את הנערה שחיפש?

כדי להשיב, נתבונן במה שעמד מאחורי התנאי. לא סדר המילים כשלעצמו היה חשוב לאליעזר, אלא מידות הנפש המתגלות באמצעותן. הוא חיפש נערה המסוגלת לא רק להיענות לבקשה, אלא גם לחשוב מעצמה על הזולת, להבחין בצרכיו ולדאוג לו.

וזה בדיוק מה שעשתה רבקה, ואף בדרך הטובה ביותר. אין ספק שמלכתחילה התכוונה להשקות לא רק את אליעזר, אלא גם את גמליו. ובכל זאת לא אמרה זאת מיד, משתי סיבות. ראשית, מפני כבודו לא רצתה לכלול אותו ואת הגמלים באותה אמירה, כאילו כולם עומדים בשורה אחת. שנית, אילו שמע שעליה להשקות גם את הגמלים, ייתכן שהיה ממהר לשתות כדי לא לעכב אותה. לכן הניחה לו תחילה להרוות את צימאונו בנחת, ורק אחר כך הציעה להשקות את בעלי החיים.

נמצא שרבקה לא רק הגשימה את כוונתו של אליעזר, אלא גילתה רגישות גדולה אף מזו שציפה לה. היא נתנה את דעתה לא רק לצרכיו, אלא גם לרגשותיו. לא די לעזור לאדם; חשוב לעשות זאת באופן שירגיש שדואגים לו ומכבדים אותו.

שמאי אומר בפרקי אבות (א, טו): ״והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות״. ובאבות דרבי נתן (יג) אמרו: ״אם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום. אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם״.

בדומה לכך כותב הרמב״ם על מצוות הצדקה: גם מי שנתן לעני אלף זהובים איבד את זכותו אם נתן בפנים רעות. הנתינה צריכה להיות מלווה בסבר פנים יפות, בהשתתפות בצערו של העני ובדברי נחמה (הלכות מתנות עניים י, ד).

מסופר על רבי חיים קרייזווירט, שהרבה לעסוק בעזרה לנזקקים, כי השתדל לבוא אליהם בעצמו כדי למסור להם את הכסף. הרי הצורך לבוא ולבקש עלול לגרום לאדם בושה נוספת. וכאשר לא יכול היה להגיע בעצמו, היה משלם לנזקק את דמי המונית ואומר: ״אתה עושה עמי חסד אמיתי בכך שאתה מאפשר לי לעזור לך. לכן עלות בואך צריכה להיות על חשבוני״.

כיצד שדה יכול להתעלות?

בפרק הראשון של ״מסילת ישרים״ מסביר הרמח״ל כי מדרגתו הרוחנית של האדם משפיעה גם על העולם שסביבו.

בפרשתנו נאמר: ״ויקם שדה עפרון... לאברהם למקנה״ (בראשית כג, יז-יח). המילה ״ויקם״ רומזת גם לעלייה. חז״ל מסבירים כי המעבר לרשות אברהם היה תקומה לשדה: מעתה הוא שימש אדם מרומם וצדיק (בראשית רבה נח, ח).

נמצא שהאדם מסוגל לרומם לא רק את עצמו. כאשר הוא משתמש ברכושו ובכל הסובב אותו לעבודת ה׳ ולמעשים טובים, גם העולם החומרי מתעלה יחד עמו.

מהם חיים אמיתיים?

על פי ״אוצרותינו״

את הגיל מודדים בשנים. אך במה מודדים את החיים עצמם?

כמה שנים באמת חיינו?

משל מספר על חכם שהגיע לעיר רחוקה. כשביקר בבית הקברות המקומי, הבחין בכתובות מפתיעות: על מצבה אחת נכתב ״חי עשר שנים ושלושה חודשים״, על אחרת חמש שנים, ועל שלישית שתים עשרה. המבוגר ביותר מבין הנפטרים היה בן שלושים בלבד.

החכם נבהל: האומנם כולם מתים כאן בגיל צעיר? והרי ברחובות פגש לא מעט קשישים! כדי להבין את פשר הדבר, פנה אל ראש החברה קדישא.

״אצלנו נוהגים זה דורות לחשב אחרת״, השיב האיש. ״על המצבה איננו מציינים את כל הזמן שחלף מן הלידה ועד הפטירה, אלא רק את הזמן שהאדם הקדיש למעשים טובים. לזמן הזה אנו קוראים חיים אמיתיים״.

אדם יכול היה להגיע לשיבה טובה, אך כשצירפו את השעות שהתמלאו בטוב, התקבלו רק שנים מעטות. וכך נמצא שזקן מופלג היה כביכול צעיר לימים. את יתר שנותיו אמנם חי, אך לא מילא אותן בתוכן שיוכל להישאר עמו לנצח.

המנהג המפתיע שבמשל מעורר מחשבה: כמה ימים כאלה צברנו אנחנו? סיפור נוסף מאיר את אותה שאלה מזווית אחרת.

סיפור החיים שלא נכתב

אדם זקן ישב על ספסל בחצר בית האבות. ״אולי אכתוב את סיפור חיי?״ חשב. ״ייתכן שמישהו ירצה לקרוא אותו״. הוא עלה לאט לחדרו, הדליק את מנורת השולחן, נטל דף וכתב בראשו באותיות גדולות: ״חיי״. העט נעצר מעל השורה הבאה.

ממה להתחיל? את ימי הינקות לא זכר. הילדות? משחקים בחצר, שלוליות, האופניים שסבא נתן לו ליום הולדתו. בית הספר, שיעורים, טיולים שנתיים. הכול נראה לו רגיל מדי. ״מה מיוחד בזה? את מי זה יעניין?״

אולי ימי הנעורים? חגיגת בר המצווה, המתנות והברכות. אחר כך מבחנים, שיחות עם חברים ותוכניות לעתיד. הימים חלפו בזה אחר זה, והוא עוד המתין שהחיים האמיתיים יתחילו. הוא נזכר בשירות הצבאי: כמה כוח היה בו, כמה רצה לשנות את העולם! אך כעת גם השנים ההן עוררו בו אכזבה.

לפתע אורו פניו: החתונה! על כך ראוי לספר. כמה תקוות, שמחה וחלומות היו אז! אבל מיד אחריהם צפו ימי השגרה: העבודה, החשבונות, המחסור התמידי בכסף. הילדים נולדו והדאגות התרבו. שוב ושוב דחה את העיקר: רק תיגמר ההמולה הזאת, ואז נתחיל לחיות.

הילדים גדלו ועזבו את הבית. הזמן התפנה, אבל בני הזוג הרבו להביט לאחור, להיזכר בנעוריהם, להתווכח ולצפות לביקורים הנדירים. אחר כך באו המחלות והביקורים אצל הרופאים. יום אחד ליווה את אשתו בדרכה האחרונה. כעבור זמן הגיע לכאן, לבית האבות.

כך עבר בזיכרונו על שנות חייו, ובכל פעם דחה עוד זיכרון. לידו היה מונח הדף, ועדיין לא נכתב עליו דבר מלבד הכותרת.

למחרת בבוקר פתחו את דלת חדרו מבחוץ. הזקן נפטר כשהוא יושב ליד השולחן. לפניו נותר סיפור החיים שלא נכתב, ורק מילה אחת בראש הדף: ״חיי״.

שכל ימינו יהיו עמנו

פרשתנו פותחת במילים: ״ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים״ (בראשית כג, א). כל ימיה היו מלאים בעבודת ה׳. גם המעשים היומיומיים נעשו חלק מן החיים האלה.

על אברהם נאמר: ״ואברהם זקן בא בימים״ (בראשית כד, א). האלשיך מסביר כי הוא בא יחד עם כל ימיו: אף יום לא אבד; כל יום היה מלא תוכן.

זהו המסר העולה משני המשלים: לא לדחות את החיים האמיתיים למועד אחר. למלא את היום הזה בתורה, במצוות ובמעשים טובים, כדי שבבוא היום יהיו כל ימינו עמנו.

מקור: ״אוצרותינו״, פרשת חיי שרה. תרגום ועיבוד לעלון imrey.org.